

Pieter Postma.

Boeren in het Fotomuseum

Komend jaar is het twintig jaar geleden dat het boek *Hoe God verdween uit Jorwerd* verscheen. Het beeld dat Geert Mak in deze bestseller schetst wordt met de expositie *Boeren - Avonturen op het land* in het Fotomuseum in Den Haag geïllustreerd.

Ton Broekhuis.

Kees Muizelaar.

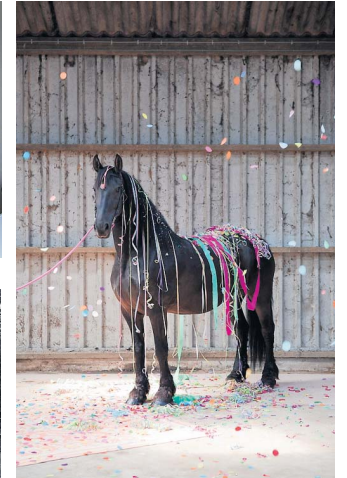
Bert de Jong.

Eva Gjaltema.

Gea Schenk.

Tryntsje Nauta en Heleen Hajtema.

Tryntsje Nauta.

GITTE BRUGMAN

Mak beschrijft de ingrijpende sociale en economische veranderingen die Jorwerd tussen 1945 en 1995 ondergaat, nadat de tijd er meer dan een eeuw heeft stilgestaan. Het is het voorbeeld geworden van de „naoorlogse teloorgang van de eeuwenoude tradities, waarden en uitingvormen van de Nederlandse plattelandscultuur”, zo schrijft curator Wim van Sinderen in het voorwoord van het boek *bij Boeren - Avonturen op het land*.

In 1849 was nog 44 procent van de Nederlandse beroepsbevolking werkzaam in de landbouw, in 1909 was dit percentage gedaald tot 28 en tegenwoordig werkt nog maar 3 procent in deze sector, zo vat Van Sinderen samen. „Toch is meer dan de helft van ons landschap vlak in gebruik ten behoeve van de landbouw.”

‘Ik zie, gebogen in het licht, een man die eet, drinkt en slaapt op het ritme van de dag’

Nog even een paar cijfers. Het aantal land- en tuinbouwbedrijven in Nederland is sinds 2000 met 31 procent afgenomen, terwijl de standaardopbrengst per boerenbedrijf

met meer dan 61 procent toenam. In 2014 was ons land na de Verenigde Staten de grootste landbouwexporteur ter wereld, met de verkoop van 108 miljard dollar aan landbouwproducten.

Het moge duidelijk zijn dat de boer van een eeuw geleiden in de eerste verte niet meer lijkt op die van nu. De huidige boer is een manager geworden, met bovendien de nodige technische kennis. Toch bestaan er ook tegenwoordig nog ‘oude boeren’, die op een traditionele manier leven. „Het waarmaken en vastleggen van een kwijnende en verdwijnende agrarische cultuur, is een praktijk die fotografen al vanaf rond 1900 heeft geboeid, wellicht was dit percentage gedaald tot 28 en tegenwoordig werkt nog maar 3 procent in deze sector, zo vat Van Sinderen samen. „Toch is meer dan de helft van ons landschap vlak in gebruik ten behoeve van de landbouw.”

Brand Overeem deden dit in de jaren zeventig en tachtig. „Opwielend is hoe de jongste generatie fotografen dit streven nog eens herneemt, gezien de sferische hedendaagse foto-reportages.”

In de tentoonstelling draait continue de documentaire *Het is een schone dag geweest* (Jos de Putter, 1993). Hierin filmt De Putter zijn eigen vader en moeder in de ietwat trieste nadagen van hun boerenbedrijf. Een bedrijf dat sowieso geen toekomst meer had omdat niemand van de kinderen het over wilde nemen. De subtiliteit van het boek en de tentoonstelling – *Avonturen op het land* – is ontleend aan het gelijknamige fotoboek van Ed van der Elksen uit 1980.

Van Sinderen en Kome hebben hun thema zeer ruim opgevat. De expositie laat naast historische beelden en recente series van het platteland, bijvoorbeeld ook een foto van Heleen van Meene zien. Een jong model zit achterwaarts op een schimmel. De foto hangt naast een van de campagnebeelden die Tryntsje Nauta met Heleen Hajtema maakte voor *Lwd2018*. De link met

De huidige boer is een manager geworden, met de nodige technische kennis

de veranderingen in de landbouw is hier moeilijk te leggen. En zo zijn er nog wel een paar verrassende keuzes te zien. Maar de nadruk ligt toch op het ‘Hollands erfgoed’.

Het zal niet verbazen dat er een aardige groep noorderlingen behoort tot de fotografen op de expositie. We zetten ze op een rijtje.

Bert de Jong (Uitwellingerga, 1969)
Bert de Jong groeide op in Uitwellingerga. Tegenover zijn ouderlijk huis woonden twee ooms op een boerderij. „Ik was er kind aan huis, elke dag speelde ik op het erf. Een heerlijke, zorgeloze jeugd. Als het aan mij lag, werd ik boer.” Zijn vader had andere plannen. Toen Bert 8 jaar was, verhuisde het gezin naar Den Haag.

De Jong is voor *Boeren* speciaal door Van Sinderen gevraagd. Omdat hij geen werk had dat paste in het thema, reisde hij terug naar Friesland, waaraan hij alleen zoete herinneringen bewaart. „De gezelligheid van de familie, de weidheid van het landschap, de vrijheid van het boerenleven.” Hij richt zijn lens op zijn ooms, die tegenwoordig vlakbij de vroegere boerderij wonen. „Ik zie, gebogen in het licht, een man die eet, drinkt en slaapt op het ritme van de dag. Een man met het lijf van een werker, sterk en onverzettelijk. *Mijn omke*.”

Gea Schenk (Assen, 1970)
Als student aan de Fotoacademie maakte Gea Schenk in 2011 een serie dubbelporretten van tweelingen. Zo kwam ze in contact met bietenboeren Poppe en Engel uit Wagenborgen in Groningen. Tot hun 82ste wonen ze samen op de boerderij. Schenk is geïntrigeerd door de twee broers en verdiept zich in hun leven. Als ze op een fotobijeenkomst een *pitch* mag doen om geld in te zamelen voor een boek, zit Van Sinderen in de zaal. „Mijn boek gaat over de symbiose, de verbodering van de twee. Het is eigenlijk toevallig dat het in het thema van *Boeren* past.”

Het werk van Gea Schenk is momenteel te zien in Galerie de Vis in Harlingen (do en vr 12.30-17 u, za 11-17 u, t/m 27 feb).
www.geaschenk.nl

van leven te laten zien. Ze maakte zelf beelden en gebruikte fotomateriaal en documenten uit het familiearchief.
www.evagjaltema.com

Eva Gjaltema (Stadskanaal, 1979)
De serie *Famylje* van Eva Gjaltema was in 2010 te zien in het Fries Museum, tijdens de fotomanifestatie Noorderlicht. In *Boeren* is een digitale presentatie van dit portret van haar grootouders te zien, die uit het Westerkwartier afkomstig zijn. De familie was generaties lang actief in de akkerbouw en veeteelt. In 2004 begon Gjaltema aan *Famylje*, om de familiegeschiedenis te bewaren, en ook om een uitstervende manier

van leven te laten zien. Ze maakte zelf beelden en gebruikte fotomateriaal en documenten uit het familiearchief.
www.evagjaltema.com

Gea Schenk (Assen, 1970)
Als student aan de Fotoacademie maakte Gea Schenk in 2011 een serie dubbelporretten van tweelingen. Zo kwam ze in contact met bietenboeren Poppe en Engel uit Wagenborgen in Groningen. Tot hun 82ste wonen ze samen op de boerderij. Schenk is geïntrigeerd door de twee broers en verdiept zich in hun leven. Als ze op een fotobijeenkomst een *pitch* mag doen om geld in te zamelen voor een boek, zit Van Sinderen in de zaal. „Mijn boek gaat over de symbiose, de verbodering van de twee. Het is eigenlijk toevallig dat het in het thema van *Boeren* past.”

Het werk van Gea Schenk is momenteel te zien in Galerie de Vis in Harlingen (do en vr 12.30-17 u, za 11-17 u, t/m 27 feb).
www.geaschenk.nl

project combineerde hij fotografie met het boerenleven en maakte de serie *Friese boerenhanden*. Twee ervan hangen in Den Haag.
www.pietterpostma.fr

Tryntsje Nauta (Bitgummole, 1981)
Er hangen verschillende foto's van Tryntsje Nauta in *Boeren*. Het campagnebeeld voor *Lwd2018* dat ze maakte met Heleen Hajtema, en foto's die ze in 2003 maakte van haar vader, boer in Bitgummole. „Ik vind het wel bijzonder dat voor mij ‘oud werk’ weer te zien is. Ik heb mijn vader destijds veel gefotografeerd. Eerst in zwartwit, later ook in kleur.”

En dan hangt er ook nog een foto van Ton Broekhuis, directeur van Noorderlicht en wonend in Oldetrijne. „Ik weet alleen niet welke.” Van Sinderen heeft een foto (deel van de Voor Pieter Postma liep de middelbare school ‘niet zo goed’. Hij ging werken op een boerderij („Mijn oom is boer”) en studeerde veehouderij. Daarna begon hij de opleiding docent beeldende kunst en vormgeving aan de NHL in Leeuwarden. „Ik begon pas met fotografie tijdens mijn studie.” Voor zijn afstudeer-

Den Haag – Fotomuseum: di t/m zo 12-18 u, t/m 13 maart, www.fmdh.nl

‘Af en toe stap ik in de auto of op de fiets en rijd gewoon wat rond’